

Cyfarfod	Panel Polisi Cynllunio ar y Cyd Gwynedd a Môn
Dyddiad	22 Mawrth 2018
Teitl	Paratoi ar gyfer Ymgynghori
Disgrifiad Cryno	Adroddiad Gweithgor Craffu Gwynedd – Cynllunio a'r Iaith Gymraeg Mae'r Gweithgor yn cefnogi'r Panel i ddatblygu'r Canllaw Cynllunio Atodol Cynnal a Chreu Cymunedau Nodedig a Chynaliadwy Dyma'r Set Gyntaf o Argymhellion i'ch cynorthwyo gyda'r gwaith.
Cadeirydd	Cynghorydd Gruffydd Williams
Aelodau'r Gweithgor	Cynghorwyr Gruffydd Williams, Simon Glyn ac Aled Evans
Swyddogion	Gareth James – Rheolwr Aelodau – Cefnogi a Chraffu Lowri Haf Evans – Swyddog Cefnogi Aelodau

A wnewch chi ymateb i'r Argymhellion isod erbyn **6 Ebrill 2018**, os gwelwch yn dda:

- 1A Bod angen datganiad clir yn y Canllaw bod angen i'r Datblygwr fynd i **ymgynghoriad cyhoeddus** ar bob datblygiad 10 neu fwy o dai mewn ardal drefol a 5 neu fwy o dai mewn ardal bentrefol/wledig.
- 1B Bod angen nodi'n glir yn y Canllaw bod angen i'r Datblygwr gyflwyno **Datganiad Iaith Gymraeg ac Aseiad Effaith Iaith Gymraeg** ar gyfer pob datblygiad sy'n mynd i ymgynghoriad cyhoeddus.
- 2 Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes **Cynllunio Ieithyddol** wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y Canllaw drafft newydd.
- 3 Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes **Ymchwil a Dadansoddeg** wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y Canllaw drafft newydd.
- 4 Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes **Ymgysylltu ac Ymgynghori** wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y Canllaw drafft newydd.
- 5 Bod Aelodau'r Panel yn gofyn am ymestyn yr **Amserlen** os oes angen er mwyn cyflawni gwaith o'r safon uchaf posibl.

1 Siaradwyr Cymraeg

Mae cynyddu nifer a chanran siaradwyr a chymunedau Cymraeg eu hiaith yn flaenoriaeth bwysig i drigolion a Chyngor Gwynedd

Argymhellion

- 1A Bod angen datganiad clir yn y Canllaw bod angen i'r Datblygwr fynd i **ymgyngoriad cyhoeddus** ar bob datblygiad 10 neu fwy o dai mewn ardal drefol a 5 neu fwy o dai mewn ardal bentrefol/wledig.
- 1B Mae angen nodi'n glir yn y Canllaw bod angen i'r Datblygwr **gyflwyno** **Datganiad Iaith Gymraeg ac Aseiad Effaith Iaith Gymraeg** ar gyfer pob datblygiad sy'n mynd i ymgyngoriad cyhoeddus.
- 1.1 Mae *Aseiad Llesiant Gwynedd a Môn* yn nodi y bu gostyngiad o 11% mewn siaradwyr Cymraeg yng Ngwynedd rhwng 1981 a 2011.
- 1.2 Mae'r gostyngiad yng Ngwynedd yn uwch na lefel Cymru gyfan, ble nad oedd gostyngiad o gwbl yn ystod yr un cyfnod.
- 1.3 Mae *Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023* yn nodi mai un nodwedd unigryw o'r Sir yw ei Chymreictod.
- 1.4 Mae un o flaenoriaethau'r Cynllun yn nodi ymrwymiad y Cyngor I weithredu drwy gyfrwng y Gymraeg; ond yn nodi na fydd hynny'n ddigonol os am gadw'r nodwedd o Gymreictod unigryw yn fyw yn y Sir.
- 1.5 Un o brif ganlyniadau *Cynllun Datblygu Lleol Gwynedd a Môn 2011-2026* yw anelu i greu mwy o gymunedau gyda chanran uwch na 70% o siaradwyr Cymraeg.
- 1.6 Mae *Cyfarwyddiaeth Gynllunio Llywodraeth Cymru* yn nodi bod angen cynnal ymgyngoriad ar bob datblygiad sylweddol o 10 o dai neu fwy, os ydynt wedi cael eu dynodi yn y Cynllun Datblygu Lleol neu beidio. Mae hyn yn golygu bod angen i'r datblygwr gynnal ymgyngoriad ar bob cais am 10 o dai neu fwy.

2 Cynllunio ieithyddol

Mae sicrhau mewnbwn arbenigol annibynnol ym maes Cynllunio ieithyddol yn hanfodol i sicrhau hygrededd i'r Canllaw newydd.

Argymhelliad

2 Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes Cynllunio ieithyddol wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y ddogfen drafft.

- 2.1 Mae'r Llawlyfr ar Gynlluniau Datblygu Lleol - Ail Argraffiad - Awst 2015 yn nodi, '*...Bydd yn fwy effeithlon os caiff Canllawiau Cynllunio Atodol eu llunio ar y cyd ag Awdurdodau Cynllunio Lleol (ACLI) eraill lle y bo'n bosibl. Fel arall, gallai grwpiau o ACLI nodi ar y cyd enghraifft o arfer da i'w mabwysiadu fel dull gweithredu enghreifftiol, wedi'i deilwra i'r amgylchiadau lleol. (7.3.4)*'
- 2.2 Yn ystod 2005, daeth 16 o awdurdodau cynllunio (gan gynnwys Gwynedd ac Ynys Môn), Bwrdd yr Iaith Gymraeg, Ffederasiwn yr Adeiladwyr Tai a Llywodraeth Cynulliad Cymru ynghyd i gydweithio ac ym mis Rhagfyr 2005 fe gyhoeddwyd ffrwyth eu gwaith yn y ddogfen, *Cynllunio a'r Iaith Gymraeg: Y Ffordd Ymlaen*.
- 2.3 Rhoddwyd ystyriaeth i'r cyhoeddiad yma wrth ddatblygu'r Canllaw Cynllunio Atodol cyfredol ar gyfer Gwynedd, *Canllaw Cynllunio Atodol: Cynllunio a'r Iaith Gymraeg* (Tachwedd 2009).
- 2.4 Er bod cyhoeddiad 2005 yn ddefnyddiol, mae wedi dyddio cryn dipyn ac mae angen cynnal gwaith arbenigol mwy diweddar fel y gellir llunio Canllaw a fydd yn elwa o wybodaeth fwy diweddar ac arbenigedd cynllunio ieithyddol.
- 2.5 Mae cyhoeddiad '2005' yn nodi (Atodiad C 3.11), '*...Mater i'r awdurdod cynllunio lleol fydd defnyddio arwyddocâd 'uchel', 'canolig' neu 'isel' i nodi pwysigrwydd iaith, a phenderfynir hyn ar sail lleoliad arfaethedig y datblygiad ac ar sail canlyniadau'r ymarfer Proffil Ieithyddol.*'
- 2.6 Mae Aelodau'r Gweithgor o'r farn bod angen dynodi pob un o Gymunedau Gwynedd fel lefel 'uchel' o ran pwysigrwydd iaith.
- 2.7 Nid oes disgwyl i Gynghorau Gwynedd ac Ynys Môn feddu ar y math o adnoddau ac arbenigedd sydd ei angen ar gyfer yr elfen hanfodol yma o'r gwaith.
- 2.8 Awgrymir bod y cam yma'n flaenoriaeth fel rhan o'r gwaith paratoi ar gyfer ymgynghori.

3 Ymchwil a Dadansoddeg

Mae angen gwybodaeth a data cadarn am gryfderau a gwendidau'r Canllaw cyfredol er mwyn llunio Canllaw newydd a fydd yn cyfarch unrhyw wendidau ac yn adeiladu ar unrhyw gryfderau.

Argymhelliad

3 Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes Ymchwil a Dadansoddeg wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y ddogfen drafft.

- 3.1 Fe gomisiynwyd arolwg ar y cyd gan Gyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri gan Wasanaeth Ymchwil a Dadansoddeg Cyngor Gwynedd yn 2014.
- 3.2 Cyhoeddwyd Adroddiad ym mis Gorffennaf 2014 sef *Arolwg Tai ac Iaith Gwynedd ac Ynys Môn*.
- 3.3 Un o negeseuon allweddol yr adroddiad er enghraifft yw bod '*mewnfudo yn gwanhau sefyllfa'r iaith Gymraeg...*(1.6.6)'
- 3.4 Nid yw'n glir a roddwyd ystyriaeth i'r adroddiad yma gan Aelodau'r Panel wrth i chi baratoi'r Canllaw drafft newydd a sut mae'r canllaw yn cyfarch y mater yma.
- 3.5 Mae Atodiad 3 o'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd drafft yn rhestru 19 o ddogfennau y byddai'n fuddiol i'r Datblygwr eu defnyddio fel sail i lunio Datganiad Iaith ac Aseiad Iaith.
- 3.6 Nid ydyw'n glir i Aelodau'r Gweithgor beth yw union berthnasedd y dogfennau yma a pha sylw a roddwyd iddynt gan Aelodau'r Panel wrth lunio'r Canllaw drafft newydd.
- 3.7 Nid yw'n glir i Aelodau'r Gweithgor pa ddata a gwybodaeth gefndirol a ystyriwyd wrth lunio'r Canllaw drafft.

4 Ymgynghori ac Ymgysylltu

Er mwyn uchafu gwerth drwy Ymgysylltu ac Ymgynghori'n effeithiol, byddai'n fuddiol i dderbyn cefnogaeth annibynnol ac arbenigol.

Argymhelliad

Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes Ymgysylltu ac Ymgynghori wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y ddogfen drafft.

- 4.1 Mae'r *Llawlyfr ar Gynlluniau Datblygu Lleol* yn rhoi arweiniad ar ymgynghori ar Ganllawiau Cynllunio Atodol:
 - *'Dylai Awdurdodau Cynllunio Lleol adolygu effeithiolrwydd a pherthnasedd eu Canllawiau Cynllunio Atodol presennol ar ddechrau'r broses o baratoi Cynllun Datblygu Lleol.'* (7.3.2)
 - *'Pan fydd Canllawiau Cynllunio Atodol yn ymwneud â goblygiadau'r cynllun neu bolisi penodol (CCAau allweddol), ac y byddent yn helpu i'w deall, dylid eu paratoi ac ymgynghori arnynt ar y cyd â'r Cynllun Datblygu Lleol.'*(7.3.6)
- 4.2 Nid yw'n glir i Aelodau'r Gweithgor a wnaed adolygiad manwl o'r Canllaw cyfredol ar ddechrau'r broses o baratoi'r Cynllun Datblygu Lleol.
- 4.3 Os na wnaed dylid nodi hynny ac esbonio'r rheswm dros y penderfyniad.
- 4.4 Os cynhaliwyd adolygiad manwl dylid nodi'r manylion fel rhan o'r dogfennau ymgynghori ar y Canllaw newydd.
- 4.6 Nid yw'n glir i Aelodau'r Gweithgor pam na baratowyd ac ymgynghorwyd ar y Canllaw Cynllunio Atodol a'r Cynllun Datblygu Lleol yr un pryd.
- 4.7 Dylid esbonio'r rheswm am hyn yn y dogfennau ymgynghori.
- 4.8 Fe gynhaliwyd Ymarferiad Ymgysylltu gan yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd yn ystod haf 2016.
- 4.9 Cyn mynd ati i lunio'r Canllaw Cynllunio newydd roedd yr Uned yn *'awyddus i gael barn rhan-ddeiliaid amrywiol sydd wedi cael profiad o ddefnyddio'r CCA cyfredol a/neu sydd gan ddiddordeb ym mha fath o arweiniad a ddylid ei gynnwys yn y CCA newydd'*.
- 4.10 Cyflwynwyd Adroddiad cryno gan yr Uned l'ch sylw fel Panel ar 1 Chwefror 2018.

- 4.11 Mae Aelodau'r Gweithgor o'r farn bod gwybodaeth ansoddol ddefnyddiol yn y manylder ac y byddai'n fuddiol i chi eu hystyried yn llawn wrth lunio'r Canllaw drafft cyn ymgynghori.
- 4.12 Dyma'r prif elfennau y byddai'n werth eu gwyntyllu:
- Sut mae'r Canllaw newydd yn helpu'r cyhoedd a'r datblygwr i ddeall sut all datblygiad gyfrannu tuag at gynnal a chynyddu nifer y cymunedau sydd á 70% a throsodd o'u poblogaeth yn siarad Cymraeg?
 - Sut mae gwneud y Canllaw yn glir a diamwys?
 - Sut ellir gosod safon broffesiynol a chyson i lunio a dyfarnu'r Datganiadau ac Aseidiadau Iaith?
 - Sut fyddwch chi'n esbonio'r fethodoleg yn glir
 - Sut fyddwch chi'n gwybod os ydi'r Canllaw yn llwyddiannus neu beidio?
- 4.13 Mae Aelodau'r Gweithgor yn awgrymu y byddai cynnwys enghreifftiau o ddatblygiadau yn help i egluro rhai elfennau o'r Canllaw.
- 4.14 Mae Cyfranogaeth Cymru yn sefydliad cenedlaethol sy'n rhoi arweiniad ar faterion ymgysylltu ac ymgynghori. Mae Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwmo i gynnal safonau'r *Egwyddorion Cenedlaethol ar gyfer Ymgysylltu á'r Cyhoedd yng Nghymru*.

Atodiad

[Adroddiad Pwyllgor Craffu Cymunedau 22.2.18](#)

Rhestr dogfennau defnyddiol

Asesiad Llesiant Gwynedd a Môn 2017

Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023

Cynllun Datblygu Lleol Gwynedd a Môn 2011-2026

Llawlyfr ar Gynlluniau Datblygu Lleol (Awst 2015)

Cynllunio a'r Iaith Gymraeg: Y Ffordd Ymlaen (2005)

Canllaw Cynllunio Atodol: Cynllunio a'r Iaith Gymraeg (2009)

Arolwg Tai ac Iaith Gwynedd ac Ynys Môn (2014)

Egwyddorion Cenedlaethol ar gyfer Ymgysylltu á'r Cyhoedd yng Nghymru

Crynodeb Ymgysylltiad 2016